

Neatkarīga nozares profesionāļa/eksperta recenzija par sabiedriskā pasūtījuma izpildi

NOVĒRTĒJUMA ANKETA

Recenzents: Raivis Vilūns

Recenzētais elektroniskais plašsaziņas līdzeklis: RUS.LSM.lv

Recenzētā pārraide/sadaļa: Выбори XIV Сейма (rus.lsm.lv/vibori-xiv-seyma/)

Recenzēto satura vienību skaits/ilgums: 114 materiāli, Facebook, Twitter, Instagram un TikTok saturs

Recenzēto satura vienību pārraidīšanas/publicēšanas datums/-i: 29.08.2022 - 30.09.2022

1. UNIVERSĀLIE KRITĒRIJI

1.1. Satura/projekta atbilstība definētajiem sabiedriskā pasūtījuma uzdevumiem.

Recenzenta vērtējums (atbilst/ daļēji atbilst/ neatbilst):

Atbilst.

Apskatot vēlēšanām veltīto sadaļu un materiālus, jāsecina, ka tie atbilst sabiedriskajā pasūtījumā definētajiem uzdevumiem. Sabiedriskajā pasūtījumā minēts, ka “rus.LSM.lv turpinās sadarbību ar LR4 informatīvi analītiskā adaptācijā un kopveidošanā”. Šis mērķis daļēji tiek izpildīts, jo vēlēšanu sadaļā parādās daži ziņu materiāli, kas veidoti balstoties uz LR4 saturu. Jāsaka gan, ka latviešu valodas versijā Latvijas Radio atspoguļoto materiālu skaits ir lielāks.

Recenzijā arī pieņemts, ka LSM.lv sabiedriskā pasūtījumā minētais uzdevums par interaktīva rīka izveidi (“Partiju šķirotava”) ir attiecināms arī uz RUS.LSM.lv. Tātad arī šī pasūtījuma daļa ir izpildīta. “Сортировка партий” funkciju un satura ziņā būtiski neatšķiras no latviskās versijas. Šis produkts, lai gan to nevar drošticami noteikt bez papildu pētījumiem, visticamāk, kalpo gan kā rīks, kas palīdz vēlētājiem saprast labāk politikās partijas, gan kā publicitātes materiāls, kas piesaista uzmanību sabiedriskajiem medijiem un aktualizē vēlēšanas.

RUS.LSM.lv redakcija ir izveidojusi arī dokumentālo raidījumu sēriju “Большой/Маленький,” kas stāsta par piecām Latvijai svarīgām tēmām – ostas, izglītība, uzņēmējdarbība, veselības aprūpe un izglītība. Šo raidījumu dokumentālā daba izceļas uz pārējā satura fona.

Krievu valodas versija, ja neskaita saturiskās atšķirības, ir līdzīga latviešu valodā veidotajam produktam. Šīs sadaļas ir augstvērtīgas un lietderīgas, lai izglītotu un informētu medija lietotājus par vēlēšanām un partijām, kas tajās piedalās.

Tāpat arī secināms, ka RUS.LSM.lv izpildīja “Par plānu 14. Saeimas vēlēšanu satura atspoguļošanai” minētos kvantitatīvos uzdevumus.

1.2. Atbilstība konkrētās pārraides, satura risinājuma definētajam mērķim un uzdevumam.

Recenzenta vērtējums (atbilst/ daļēji atbilst/ neatbilst):

Atbilst.

Tāpat kā latviešu valodas versijā, arī šeit vēlēšanām veltītās sadaļas saturs atbilst mērķim.

Centrālais satura elements šajā sadaļā ir diskusiju raidījums “ТЧК”. Medija mērķis priekšvēlēšanu periodā ir sniegt patiesu un faktos balstītu informāciju par politiķiem, partijām un to solījumiem, lai vēlētajiem var izdarīt informētu izvēli vēlēšanu dienā. Analizētais raidījums “ТЧК” šo mērķi sasniedz. Pozitīvi ir, ka no katras partijas uz interviju bija ielūgti vairāki politiķi, tādējādi skatītāji un klausītāji varēja iepazīties ar vairākiem sarakstos esošajiem kandidātiem.

Arī pati sadaļa RUS.LSM.lv ir labi izveidota, ērti pārskatāma un lietderīga, ja vēlētajš grib, izmantojot sabiedrisko mediju portālu, labāk iepazīt partijas, kas kandidē vēlēšanās. “Сортировка партий” ir izklaidējošs un vienlaikus informatīvs rīks.

1.3. Vai projektam ir ilgtermiņā efekts, tostarp žurnālistikas un mediju profesionālās kvalitātes uzlabošanā.

Recenzenta vērtējums (atbilst/ daļēji atbilst/ neatbilst):

Atbilst.

Ņemot vērā, ka Latvijā kvalitatīva, faktos balstīta žurnālistika krievu valodā ir maz, jebkāda veida projekti un aktivitātes, kas veicina sabiedrības informēšanu un ir vērstas uz iedzīvotāju iesaistīšanu demokrātijas procesos, ir ilgtermiņā ieguldījums.

Tāpat arī ieguldījumu kopējā informācijas telpā sniedz dokumentālo raidījumu sērija “Большой/Маленький,” kas stāsta par Latvijai svarīgām nozarēm interesantā un no ziņām un politiskajām diskusijām atšķirīgā veidā.

1.4. Satura pieejamības nodrošināšana daudzveidīgās satura izplatīšanas platformās un potenciālā sasniedzamā auditorija (atbilstoši definētajam, pieejamajiem datiem utt.).

Recenzenta vērtējums (atbilst/ daļēji atbilst/ neatbilst):

Atbilst.

RUS.LSM.lv vēlēšanām veltītajā sadaļā pārsvārā visi materiāli ir pašas redakcijas veidoti – gan pilnīgi oriģināls saturs, gan LR4 vai LR1 radījumos teiktā pārstāsti.

Kontekstā ar pieejamību un informācijas uzplāšanu ir jāuzteic, ka programmas “ТЧК” materiāli LSM portālā tiek atrādīti gan teksta, gan video (un audio), gan audio formātā. Attiecīgi tiek nodrošināts, ka informāciju var saņemt un patērēt cilvēki ar dažādām vajadzībām (piemēram, ar redzes vai dzirdes traucējumiem) un paradumiem.

Vēlēšanu sadaļa ir pārskatāma un ērti lietojama. Tomēr jānorāda, ka krievu valodas versijā sadaļās: “НОВОСТИ”, “ПУБЛИКАЦИИ О СПИСКАХ”, “АНАЛИТИКА”, “ДИСКУССИИ” parādās faktiski vieni un tie paši materiāli. Attiecīgi rodas jautājums, vai ir nepieciešamas četras dažādas sadaļas, ja piedāvājums tajās ir visai līdzīgs.

Savukārt sociālā medija vietnē “Instagram” RUS.LSM.lv kontā, līdzīgi kā latviešu valodas versijā, apskatītajā laika periodā parādās ļoti maz satura, kas saistāms ar vēlēšanām (iespējams, ka šādi materiālu paradījās sadaļā “Story”, kas izgaist pēc 24h un nav pārbaudāmi recenzijas tapšanas brīdi). Viens no dažiem materiāliem bija četru politisko partiju atbildes uz raidījumā “ТЧК” uzdoto jautājumu, vai atbalstīs prezidenta Egila Levita pārvēlēšanu:

https://www.instagram.com/p/Ci3FLgXL-qL/?utm_source=ig_web_copy_link

Diemžēl citu līdzīgu ierakstu nav un nav arī īsti skaidrs, kāpēc attēlotas tikai četru partiju atbildes.

“Facebook” platformā pārsvarā tiek ievietotas saites vai ieguldīti (embed) RUS.LSM.lv un LR4 raidījumi. Apskatītajā periodā vietnē “Twitter” parādās tikai viens ieraksts, kas būtu saistīts ar vēlēšanu tēmu un vestu uz vēlēšanu sadaļu. Arī vietnē “TikTok” ar vēlēšanu saturu saistīti tikai daži materiāli. Šis ir viens no tiem:

https://www.tiktok.com/@rus.lsm/video/7147024660725583110?is_copy_url=1&is_from_webapp=v1&lang=en

Tādējādi var secināt, ka informācijas izplatīšanas potenciāls, ko var sniegt sociālie mediji, nav pilnībā izmantots.

Tomēr šeit svarīgi atzīmēt, ka sociālo mediju satura radīšana (vai jau esošā satura pārpakošana) derīgā un lietotājiem saprotamā formātā, ir liels darbs, ko redakcijas ar ierobežotiem resursiem nevar pilnvērtīgi paveikt. Tādēļ jāsecina, ka kopumā pieejamības nodrošināšana notiek. RUS.LSM.lv piedāvā virkni dažādu materiālu dažādos formātos.

1.5. Satura atbilstība žurnālistikas ētikas un profesionālajiem standartiem, viedokļu daudzveidības nodrošināšana (atbilstoši žanra specifikai).

Recenzenta vērtējums (atbilst/ daļēji atbilst/ neatbilst):

Atbilst.

Izvērtējot analizētajā laika periodā publicētos materiālus, jāsecina, ka medija redakcijas darbs atbilst žurnālistu ētikas un profesionālajiem žanriem.

Diskusiju raidījumā “ТЧК” bija iespēja piedalīties visām politiskajām partijām, lai vēlētajī varētu uzzināt par to nostāju. Žurnālisti bija profesionāli un objektīvi. Apskatītajos raidījumos, neradās priekšstats, ka medija redakcija vai konkrēti žurnālisti dotu priekšroku kādai partijai vai politiķim. Jautājumi, kas tika uzdoti, bija loģiski, pārdomāti un atbilstoši ētikas un profesijas standartiem.

Arī dokumentālo raidījumu sērija “Большой/Маленький” ir sagatavota atbilstoši žanram un tā prasībām.

2. SPECIĀLIE KRITĒRIJI FORMĀTA NOVĒRTĒŠANAI

2.1. Formas kritēriji (atbilstība formātam, scenārija dramaturģijas kvalitāte, vēstījuma dinamika, režijas kvalitāte, mūzikas izmantošanas prasmes, subtitru kvalitāte).

RUS.LSM.lv sadaļā “Выборы XIV Сейма” galveno saturu veido raidījums “ТЧК”. Vērtējot to konkrētajā laikā periodā, secināms, ka “ТЧК” tiek profesionāli sagatavots gan no žurnālistikas, gan raidījuma produkcijas puses.

Piemēram: <https://rus.lsm.lv/statja/novosti/politika/video-programma-tchk-viberi-buduschee-kristigi-progresiva-partija.a474325/>

Raidījumi ir gana dinamiski, operatora un režisora darbs ir labs un atbilst labākajai šādu raidījumu praksei. Ņemot vērā, ka daļa no politisko partiju pārstāvjiem, kas piedalījās diskusijās, runāja latviešu valodā, ļoti svarīgs bija tulka darbs. Tulkojums šķita labs, uztverams un profesionāls.

Tāpat arī visi pārējie materiāli, kas publicēti šajā sadaļā ir sagatavoti profesionāli un kvalitatīvi. Uzteicami ir, ka tiek sagatavoti raksti, kuros redakcija apkopo politisko partiju solījumus svarīgākajās nozarēs: <https://rus.lsm.lv/statja/novosti/analitika/spisok-14-katram-un-katrai-cho-oni-obeschayut.a472076/>

Tas ļauj lasītājam ātri iepazīties ar partijas galvenajiem solījumiem un saprast, vai viņš vēlas atdot savu balsi par šo politisko spēku. Šo sadaļu gan varētu papildināt ar politikas ekspertu komentāriem, kas varētu norādīt uz nesakrītībām, ko partija sola un ko tā iepriekš, ja ir jau bijusi politikā, ir darījusi.

“Большой/Маленький” atšķiras no pārējā piedāvājuma, jo tie ir dokumentāli, izzinoši stāsti. Pretēji diskusiju raidījumiem un ziņu materiāliem tie ir vizuāli interesantāki un uzmanību piesaistošāki. Izceļas uz pārējo materiālu fona un attiecīgi arī, iespējams, var piesaistīt auditoriju, kas neskatās ziņas un diskusiju raidījumus.

2.2. Satura kritēriji (satura veidošanā iesaistītā personāla darba kvalitāte, satura vērtība un oriģinalitāte, satura neitralitāte un sabalansētība virsrakstos, lidos, vizuālajos risinājumos, valodas lietojums, informācijas avotu atlase un izmantojums, vēstījuma uztveramības kvalitāte, konteksta saprotamība).

Satura veidošanā iesaistītā personāla darba kvalitāte ir laba. Piedāvātie materiāli, ņemot vērā, cik Latvijā ir maz pieejamas objektīva un profesionāli sagatavotu materiālu par politiskajām aktualitātēm krievu valodā, ir uzskatāmi par ārkārtīgi vērtīgiem. Šobrīd kvalitatīva un atbildīga žurnālistika ir ārkārtīgi svarīga. Ir uzteicami, ka RUS.LSM.lv gatavo augstas kvalitātes materiālu krievu valodā.

Izvērtējot vēlēšanām paredzētajā sadaļā publicētos materiālus, secināms, ka nedz virsrakstos, nedz rakstu ievados nav novērojamas būtiskas problēmas. Raksti ir objektīvi un veidoti labākajās “nopietno ziņu” (hard news – ang.v.) prakses tradīcijās. Tajos neparādās pārspilējumi vai tā saucamās “klikšķu ēsmas” (click-bait – ang.val.).

“Большой/Маленький” saturs ir izveidots interesanti un uzmanību piesaistoši. Jau pašā nosaukumā iekļautais pretnostatījums ir labs veids, kā runāt par problēmām un izaicinājumiem, ko Latvijā pieredz dažāda mēroga slimnīcas vai skolas. Avotu un apskatāmo objektu izvēle ir laba.

2.3. Satura sagatavošanā iesaistītā personāla (žurnālisti, operatori, programmu vadītāji, moderatori, ilustrāciju autori utt.), kā arī sociālo mediju platformu redaktoru un autoru kompetence un profesionalitāte, atbilstība profesionālajiem standartiem.

Visi apskatītie materiāli ir profesionāli sagatavoti un atbilst labākajiem mediju principiem. Video raidījuma vadītāji ir sagatavoti un uztur raitu sarunu ar politisko partiju pārstāvjiem, uzdodot tiem arī neērtus jautājumus. Redzams, ka pirms raidījuma ir notikusi sagatavošanās un politisko spēku, to līderu un solījumu izpēte. Arī rakstītie materiāli nerada šaubas par redakcijas profesionalitāti.

“Большой/Маленький” ir vizuāli interesants, labi nofilmēts un samontēts materiāls, kas atbilst dokumentālo īsfilmu vai televīzijas raidījumu formātam. Operatoru, producentu un vizuālo risinājumu autoru darbs ir labi paveikts.

Īsās partiju vizītkartes, kas veidotas diskusiju raidījuma vajadzībām, kas tika ievietotas RUS.LSM.lv arī kā atsevišķas ziņas, ir lietderīgas un labi sagatavotas.

<https://rus.lsm.lv/statja/novosti/politika/spisok-8-stabilitatei--vizitnaja-kartochka.a471851/>

Kā jau iepriekš minēts, sociālajos medijos saistībā ar vēlēšanām parādās salīdzinoši maz materiālu, tas ir trūkums, taču tie materiāli, kas parādās, ir sagatavoti profesionāli un, šķiet,

iederīgi sociālo mediju formātā.

“Partiju šķirotava” un kopumā vēlēšanu sadaļa gan latviešu, gan krievu valodas versijās, ir sagatavota profesionāli un vērtējama pozitīvi.

REKOMENDĀCIJAS

3.1. Vai sabiedriskā pasūtījuma ietvaros būtu jāturpina šāda satura nodrošināšana arī nākotnē?

Jā. Ir svarīgi, ka šādi projekti strādā un piedāvā vēletājiem informāciju par vēlēšanām, politiskajām partijām to līderiem un solījumiem. Ņemot vērā, propagandas un viltus informācijas apjomus, ko krievu valodā ģenerē šī brīža Krievijas valdībai pakļautie mediji, ir būtiski, lai Latvijas informācijas telpā ir atrodama objektīva, profesionāli sagatavota, demokrātiskās vērtības balstīta informācija krievu valodā.

3.2. Vai projekta realizēšanai būtu nepieciešami kādi profesionālie redakcionālās prakses un satura uzlabojumi? Ja jā, kādi?

Ja salīdzina LSM latviešu un krievu valodas versijas, ir pamanāms, ka latviešu valodā veidotais saturs nāk no dažādiem avotiem – LTV, Latvijas Radio, paša LSM un sadarbības partneriem un ziņu aģentūras LETA –, bet krievu valodas satura vairums apskatītajā laika periodā ir tapis redakcijas iekšienē. Tas, protams, pats par sevi nav slikts un satura veidošanas komanda ir uzslavējama, taču šķiet, ka netiek pilnībā izmantots viss sabiedrisko mediju potenciāls gan portāla satura, gan sociālo mediju satura veidošanā.

Attiecīgi, iespējams, ka nākotnē jāizskata iespējas, kā veidot ciešākas redakcionālās sadarbības. Tāpat, kā jau minēts, politisko partiju solījumu un pozīciju aprakstus varētu papildināt ar neatkarīgu ekspertu vērtējumiem un komentāriem – vai solījumi ir izpildāmi, vai partijas, kas jau ir bijušas ievēlētas, ir pildījušas savus iepriekš dotos solījumus u.tml.

3.3. Papildu secinājumi un rekomendācijas.

Kopumā projekts ir uzskatāms par izdekušos. Tas ir labi un kvalitatīvi realizēts. Kā jau iepriekš minēts, šī brīža ģeopolitiskajos apstākļos ir svarīgi, ka Latvijas informācijas telpā cirkulē profesionāli sagatavots mediju saturs krievu valodā.

Raidījumu sēriju “Большой/Маленький” varētu arī turpināt ārpus vēlēšanu projekta.

Rekomendācija nākotnei: izskatīt iespējas sadarboties ar citiem medijiem (piemēram, “Re:Baltica”), citām organizācijām, kas varētu gan palīdzēt palielināt satura klāstu, gan arī piedāvāt viedokļu pluralitāti.

Tāpat, kā jau minēts, būtu jāizskata iespējas palielināt sadarbību ar citām sabiedrisko mediju iekšienē strādājošajām redakcijām. Ņemot vērā, ka sociālo mediju satura sagatavošana mūsdienās prasa lielus resursus, iespējams, ka tieši šeit ir iespējama ciešāka sadarbība.

Partiju vizītkaršu video varētu papildināt ar galvenajiem politiskās partijas solījumiem.